

Ohjaus epävarmuuksien tulevaisuudessa

Tulevaisuustieto ohjauksen osana –koulutus 20.5.2016
Itä-Suomen yliopisto, Joensuu

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

Leena Penttinen

leena.m.penttinen@uef.fi

Ohjauksellisia näkökulmia tulevaisuuteen, muutokseen ja epävarmuuteen

- Koulutus- ja työurien muutokset
- Yksilön ja työn suhteen uusia määrittäjiä
- Yksilön toimintakykyisyys tulevaisuuteen suuntautumisessa

Ajankohtaista ohjauksessa: epävarmuuden ajassa navigointia

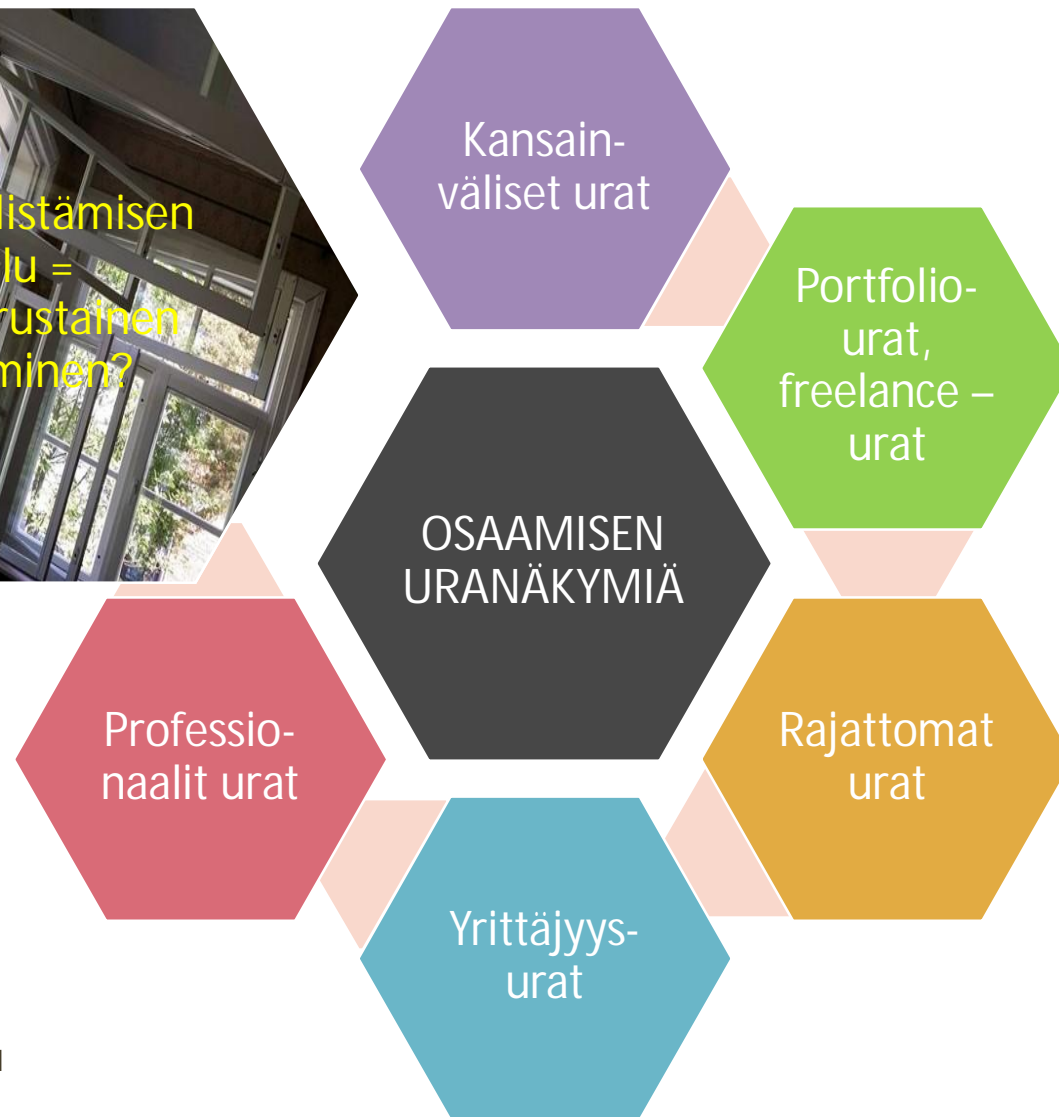
- Epävarmuuden kaksitahoisuus: ulkoinen ja sisäinen epävarmuus
 - Yhteiskunnan ja työelämän muutosten tuoma rakenteiden epävarmuus
 - Identiteetin rakentamisen epävarmuus: entistä vaikeampaa määrittää, kuka minä olen
- Epävarmuuden epistemologinen ja ontologinen ulottuvuus
- Epävarmuuden hallinnassa ei ole kyse mistään tiettyjen tietojen ja taitojen hankkimisesta vaan yksilöllisistä ominaisuuksista, joiden avulla yksilö voi säilyttää toimintakykysyytensä epävarman tulevaisuuden suhteen. (Barnett 2004)
- Haasteita ohjaukselle: kuinka yksilö selviää, jäsentää ja suuntaa elämänsä jatkuvassa epävarmuudessa

Työurien ennustamisen vaikeus

- Lineaarisen koulutus-työura-eläke-elämänkulun murtuminen
- **Siirtymien palkkatyö** (Suikkanen ym. 2001):
 - Elämänkulkua jäsentävät (yksilölliset) siirtymät työn ja koulutuksen ja niiden ulkopuolella (työttömänä, perhevapaalla) olemisen välillä
- Job vs. Career? (Sennet 2002)
- Näkökulman kääntäminen työllistymisestä työllistyvyyteen (Employment vs. employability) (mm. Watts 2006)

Yksilön ja työn suhteen uusia määrittäjiä

- Sukupolvien suhde työelämään erilainen: ei vain "full employment" vaan myös "full enjoyment" (Beck 1998)
- Työn eetosena protestanttinen etiikka murenemassa
- Aiemmin koulutus johti työllistymiseen ja lisäkoulutus työuralla etenemiseen: nykyään edes korkea koulutus ei takaa työllisyyttä
- Koulutukseen ja työuralle kiinnitytään erilaisella työorientaatioilla kuin ennen: yksilöllisiä suhteita työhön ja työelämään
- Työhön ja organisaatioon sitoutumisen heikentyminen: Generation X – postmoderni työntekijä (Joensuu 2006)
- Koulutuksen antamaa osaamista ei välttämättä osata tunnistaa (Virtanen 2011)
- Nuorten arvomaailman muutokset (Nuorisobarometri 2013)

Yksilön toimintakykyisyydestä

- Epävarmuuden ajassa ympäristö, yhteiskunnallinen tilanne, työllisyys- ja koulutustilanne, elämäntilanne jne. pakottavat yksilön kysymään itseltään erilaisia tulevaisuuteen ja (elämän)uraan liittyviä kysymyksiä
- Uramuuntuvuus = yksilön valmius selviytyä odotettavissa olevista tehtävistä, kuten uuteen työrooliin sopeutumisesta, tai odottomattomista tehtävistä, kuten mukautumisesta työssä tai työolosuhteissa tapahtuviin muutoksiin.
- Vahva uramuuntuvuus antaa valmiuksia löytää mielekkäitä vastauksia elämänkulun muutos- ja valintatilanteiden tulevaisuuskytymyksiin

(Savickas 1997; 2013; Savickas & Porfeli 2012)

Tulevaisuuskysymyksiin vastaaminen: entä jos ei ole vastauksia?

Tulevaisuus/Urakysymykset	Uraongelmat
Onko minulla tulevaisuutta?	Välinpitämättömyys
Kuka omistaa tulevaisuuteni?	Päättämättömyys
Mitä tahdon tehdä tulevaisuudellani?	Epärealistisuus
Pystynkö tekemään sen?	Rajoittuneisuus

Mielekkäiden vastausten kautta uramuuntuvuus vahvistuu:

Urakysymys	Uramuuntuvuuden ulottuvuus	Asenteet ja uskomukset	Kompetenssit
Onko minulla tulevaisuutta?	Tietoisuus/kiinnostus (Concern)	Suunnitelmallisuus	Suunnittelu
Kuka omistaa tulevaisuuteni?	Kontrolli/hallinta (Control)	Päätäväisyys	Päätöksenteko
Mitä tahdon tehdä tulevaisuudellani?	Avoimuus/Uteliaisuus (Curiosity)	Tiedonhaluus	Tutkiminen
Pystynkö tekemään sen?	Luottamus (Confidence)	Aikaansaava tavoitteellisuus	Ongelmanratkaisu

Lopuksi

- Ohjaustyössä on kysymys yksilöiden elämänhallinnan ja tulevaisuuden tukemisesta
- Yhteiskunnan ja työelämän epävarmuudet eivät tule katoamaan:
- Ohjauksen tärkeimpiä tehtäviä on vahvistaa ja tukea
 - Yksilön kykyä pohtia ja visioda hänelle merkityksellisiä asioita elämässä ja työssä ja edistää niiden toteutumista mielekkään (elämän)uran rakentamisessa sekä
 - Yksilön toimintakykyisyyttä oman elämänkulkunsa suuntaamisessa aktiivisena toimijana.

Hyvää viikonloppua!